

Tantárgyi tematika és félévi követelményrendszer
Bevezetés a történettudományba – A történelem segédtudományai
(PTR 1103, PTR 1103L)
Dr. habil. Gulyás László Szabolcs

Féléves tematika

00 kurzus – Bevezetés a történettudományba

1. Bevezetés (a tárgy illeszkedése a NAT-hoz, a KET-hez és az érettségi vizsgakövetelményekhez). A történelem és a történettudomány fogalma
2. A történeti kutatás, a történeti források
3. A történelem és a társ- és rokottudományok
4. A történetírás története az ókorban
5. A történetírás története a középkorban
6. A történetírás története napjainkig
7. A történészek és az idő
8. A naptárrendszerek
9. Az idő és a vallások
10. Linearitás és ciklikusság az államok fejlődésében.
11. Történetfilozófia és idő.
12. A történeti korszakok fogalmának kialakítása a 19. századtól
13. Korszakhatárok az európai és a magyar történelemben.
14. Esettanulmány: a „kitalált középkor”.

A foglalkozásokon történő részvétel:

-Az előadások a képzés szerves részét képezik, így az Intézmény a hallgatóktól elvárja a részvételt az előadásokon (TVSz 8.§ 1.)

Félévi követelmény: kollokvium

Az értékelés módja, ütemezése:

Írásbeli vizsga

A vizsgára bocsátás feltétele:

A 01. számú kurzus sikeres teljesítése.

A kollokvium típusa: írásbeli.

01 kurzus – A történelem segédtudományai

1. Paleográfia és epigráfia
2. Oklevéltan és irattan
3. Címertan és pecséttan
4. Numizmatika és papírológia
5. Filológia és kodikológia
6. Ikonográfia, insigniológia, falerisztika és vexillológia
7. Kronológia és metrológia
8. Nyelvészet (történeti névtan)
9. Genealógia, archontológia és prozopográfia
10. Történeti földrajz, történeti éghajlattan és történeti ökológia
- 11–14. A történelmi segédtudományok újabb típusai

A foglalkozásokon történő részvétel:

-A gyakorlati foglalkozásokon a részvétel kötelező. A félévi hiányzás megengedhető mértéke teljes idejű képzésben a tantárgy heti kontaktóraszámának háromszorosa. Ennek túllépése esetén a félév nem értékelhető (TVSz 8.§ 1.)

Félévi követelmény: gyakorlati jegy

Az értékelés módja, ütemezése:

Az értékelés alapja nappali tagozaton 2 zárthelyi dolgozat teljesítése, az első a 6. héten, (október 17.), a második a 13. héten (december 5.), egy szemináriumi dolgozat beküldése és egy középiskolai feladatlap elkészítése és beküldése a 11. hétig (november 21.) a gulyaslsz@freemail.hu email címre.

A szemináriumi dolgozatban ki kell fejteni, hogy a választott téma hogyan illeszkedik NAT, KET és az érettségi vizsgakövetelmények tartalmához.

Levelező tagozaton 1 zárthelyi dolgozat a hallgatókkal megbeszélte időpontban, egy beadandó dolgozat január 10-ig történő beküldése a gulyaslsz@freemail.hu email címre.

A félévközi ellenőrzések követelményei:

A zárthelyi dolgozatok megírása az előre megbeszélte tananyag alapján fog történni.

Az érdemjegy kialakításának módja:

Az érdemjegy a 01 számú kurzuson megírt két (levelező tagozaton 1) zárthelyi dolgozat, a beadandó szemináriumi dolgozat és a feladatlap osztályzatainak, valamint a 00 kurzus írásbeli vizsga jegyének számtani átlaga alapján tevődik össze.

A NAT, KET és érettségi vizsgakövetelmények megismeréséhez letölthető dokumentumok

- Nemzeti Alaptanterv:
<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/3288b6548a740b9c8daf918a399a0bed1985db0f/megtekintes> (A Magyar Közlöny 2020. január 31-I (17.) száma; 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet)
- Történelem kerettantervek:
https://www.oktatas.hu/koznevelis/kerettantervek/2020_nat
- Hatályos érettségi és vizsgakövetelmények:
https://www.oktatas.hu/koznevelis/erettsegi/altalanos_tajekoztatas/vizsgakovetelmenyek2017

Szakirodalom – 00 kurzus

- Bara Katalin – Csutak Judit: Történetiség: korszak, korszakolás, „nagy történet”. Korunk 17 (2006) 112–118.
- Bloch, Marc: A történész mestersége. Osiris, Bp., 1996. 41–97. o.
- Becker, Carl Lotus: „Mi a történelmi tény?” In: Történetelmélet. Vol. I. Szerk. Gyurgyák János – Kisantal Tamás, Osiris, Bp., 2006. 162–174. o.
- Carr, E. H.: Mi a történelem? Bp., 1995. 7–28. o. Czoch Gábor: A periodizáció problémái és a francia történetírás. Aetas 25 (2010) 4. sz. 89–96.
- Ernst Breisach: Historiográfia. Bp., 2004.
- Fernand Braudel: A tér és idő felosztása Európában. Világtörténet. Új folyam 2 (1980) 4. szám, 3–69.
- Erős Vilmos: A szellemtörténettől a népiségtörténetig. (Tanulmányok a két világháború közötti magyar történetírásról.) Debrecen, Egyetemi Kiadó, 2012.
- Erős Vilmos. Modern historiográfia. (Az újkori történetírás egy története.) Ráció Kiadó, Budapest, 2015. Frank Tibor: Idő- és térszemlélet az amerikai gondolkodásban. Korall 15–16 (2004) 271–283.
- Gavriel Rosenfeld: Miért a kérdés, hogy „mi lett volna, ha...”. Elmélkedések az alternatív történetírás szerepéről. Aetas 22 (2007) 147–160.
- Gunst Péter: A magyar történetírás története. Debrecen, 1995.
- Gyáni Gábor: „A történés ideje – a történész ideje.” In: „Atyám megkívánta a pontosságot.” Ember és idő viszonya a történelemben. Szerk. Fónagy Zoltán. MTA-BTK, Bp., 2016. 9–19.

- Gyáni Gábor: „A történetírás fogalmi alapjairól.” In: Bevezetés a társadalomtörténetbe. Hagyományok, irányzatok, módszerek. Szerk. Bódy Zsombor – Ö. Kovács József. Osiris, Bp., 2003. 11–53. o. Hans Blumenberg: A korszakfogalom korszakai. Helikon 40 (2000) 303–324.
- Hegyi Dolores – Kertész István – Németh György – Sarkady János: Görög történelem a kezdetektől Kr. e. 30-ig, Osiris Kiadó, Bp. 2006.
- Jacques Revel: Visszatérés az eseményhez: historiográfiai áttekintés. Korall 5 (2004) 15–16. szám. (2004) 22–37.
- Jean Leduc: A történészek és az idő. Elméletek, problémák, írásmódok. Pozsony, 2006.
- „Kelet-Európa” és a „Balkán”, 1000–1800. Intellektuális-történeti konstrukciók vagy valós történeti régiók? (Kelet-Európa és Balkán Tanulmányok 4.). Szerk. Sashalmi Endre. Pécs, 2007.
- Kövér György: Aetates Aetatum. Aetas 25 (2010) 4. sz. 64–80.
- Kövér György: Korszakolás és korszaktudat. A 19. századi periodizáció kérdései a társadalomtörténetben. In: Uő.: A felhalmozás íve. Társadalom- és gazdaságtörténeti tanulmányok. Bp., 2002.
- Kristó Gyula: Magyar historiográfia. I. (Történetírás a középkori Magyarországon.) Osiris, 2002.
- Miskolczi Ambrus: Egy történészvita anatómiája. 1790–1830/1848: folytonosság vagy megszakítottság? (avagy „Mit üzent Kossuth Lajos?”) Aetas, 20 (2005) 1-2. sz. 160–212.
- Rubicon 2003/5. szám. Kitalált középkor? és História 2003/2. szám. Kitalált történelem. 20–29.
- Reinhart Koselleck: Elmúlt jövő. A történeti idők szemantikája. Bp., 2003.
- Romsics Ignác: „Mi a történelem?” In: Mindentudás Egyeteme I. Szerk. Hitseker Mária – Szilágyi Zsuzsa. Kossuth Kiadó, Bp., 2003. 57–80.
- Személyes idő – történeti idő. Szerk. Mayer L. – Tilcsik Gy. (Rendi társadalom – polgári társadalom 17.) Szombathely, 2006.
- Szentpétery Imre: Chronologia. Bp., 1923.
- Tarján Miklós: Az ukrán történelmi gondolkodás a 19. és a 20. században: Konceptió és periodizáció. Kisebbségkutatás 10 (2001) 4. sz. 202–204.
- Tomka Béla: A „befejezetlen 20. század” és a „csonka 20. század”. A jelenkori európai és magyar történelem periodizációjáról. Aetas 25 (2010) 4. sz. 97–106.
- Történetelmélet I–II. Szerk. Gyurgyák János – Kisantal Tamás. Bp., 2006.
- Vita a feudáliskori magyar történet periodizációjáról. Századok 101 (1967) 155–197.

Szakirodalom – 01 kurzus

- A történelem segédtudományai. Szerk. Bertényi Iván. Bp., 1998.
- A történelem segédtudományai. Szerk. Kállay István. Bp., 1986.
- Bertényi Iván: Új magyar címertan. Bp., 1993.
- Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. Bp., 1996. (az első kötet bevezetője)
- Frisnyák Sándor: Magyarország történeti földrajza. Bp., 1990.
- Hóman Bálint: Magyar pénztörténet 1000–1325. Bp., 1916.
- Kubinyi András: A magyar genealógiai kutatás. Levéltári Közlemények 61 (1970) 213–221.

- Kumorovitz L. Bernát: A magyar pecséthasználat története a középkorban. Gödöllő, 1944.
- Levéltári ismeretek kézikönyve. Szerk. Endrényi Ferenc. Bp., 1980.
- Hatalom és társadalom a XX. századi magyart történelemben. Szerk. Bak J. – Gyurgyák J. – Hegedűs B. A. Bp., 1995. (Ormos Mária, Lux Zoltán és a Hanák–Kövér szerzőpáros tanulmányai)
- Rácz Lajos: A középkor és a koraújkor éghajlattörténetéről. Agrártörténeti Szemle 31 (1989) 118–147.
- Slíz Mariann: Személynévtörténeti vizsgálatok a középkori Magyarországról. Bp., 2017.
- Szentpétery Imre: Chronologia. Bp., 1923.

2025.09.04.

dr. habil. Gulyás László Szabolcs főisk. tanár s. k.